

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2023-4.02>

ВПЛИВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ НА ЯКІСТЬ ЗАКОНУ

Мельник Алла Анатоліївна,

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри службового та медичного права

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0002-9212-9586

У статті розкрито сутність та вплив законодавчої техніки на рівень якості закону. В якості складових законодавчої техніки розглянуто мовний, що має вияв у простоті, стислості, ясності і точності законоположень; логічний, що забезпечує визначеність, послідовність та несуперечливість закону та процедурний, порушення якого не лише ускладнюють його прийняття, а і може слугувати підставою визначення закону неконституційним. На прикладі норм різноманітних галузевих нормативно-правових актів визначено помилки, спричинені порушенням правил законодавчої техніки та запропоновано шляхи їх усунення.

В якості мовних засобів досліджено законодавчу стилістику та лінгвістику, особливості побудови словосполучень, речень у тексті закону. Серед логічних підсистем досліджено закон протиріччя, виключеного третього, тотожності. Особлива увага приділена впливу процедурних правил на якість закону через аналіз нормопроектної діяльності та прийняття закону.

Ключові слова: закон, якість закону, юридична техніка, законодавча техніка.

Melnyk Alla. Influence of legislative technique on the quality of the law

The article discusses the essence and the impact of legislative technique on the quality of laws. As components of legislative technique, it examines the linguistic aspect, which manifests in the simplicity, conciseness, clarity, and precision of legal provisions; the logical aspect, which ensures the definiteness, consistency, and non-contradictory nature of the law; and the procedural aspect, violations of which not only complicate its adoption but may also serve as grounds for declaring a law unconstitutional. Using examples from various sectoral normative-legal acts, errors caused by violations of legislative technique rules were identified and ways to rectify them were proposed.

Regarding linguistic aspects, it explores legislative stylistics and linguistics, the characteristics of constructing word combinations and sentences in the text of the law. Among the logical subsystems, the article examines the law of contradiction, the excluded middle, and identity. Special attention is given to the influence of procedural rules on the quality of the law through the analysis of normative drafting activities and the adoption of the law.

Key words: the law, quality of the law, juridical technique, legislative technique.

Постановка проблеми. Не можливо не погодитись із ствердженням, що у правовому просторі України важко знайти сферу, яка б не регулювалась за допомогою нормативно-правових актів. Законодавча база України наповнена значною кількістю законів та підзаконних нормативно-правових актів, проте ні для кого не є секретом, що законодавство України має не значну ефективність і не забезпечує досягнення мети правового регулювання.

Означена проблема обумовлена декількома причинами, однією із яких є недосконалість якості закону. З метою запобігання створенню неякісного масиву норм наука впродовж тривалого періоду розробила систему методичних рекомендацій, які згодом втілились у феномен законодавчої техніки. Осмислення законодавчої техніки як явища юридичної реальності має значний ціннісний потенціал, який зусиллями творців законів можливо перевести

в актив для виходу сучасного українського суспільства із тотальної кризи в усіх сферах життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Юридична техніка є відправним визначенням поняття законодавчої техніки. Різні вчені в процесі її характеристики використовують в цілому тотожні елементи, що визначають її загальний зміст. У сучасній юридичній науці проблеми законодавчої техніки інтенсивно і ґрунтовно досліджуються у роботах таких сучасних вітчизняних науковців, як: Н. Артикуца, І. Биля, В. Головченко, Ж. Дзейко, А. Іванова, В. Ковальський, О. Копиленко, П. Рабінюк, В. Риндюк, І. Шутак, І. Онищук, М. Хавронюк та інші.

Формулювання мети статті. Метою статті є з'ясування впливу законодавчої техніки на рівень якості закону. Задля її досягнення ми ставимо наступні завдання: вияв особливостей впливу та значення законодавчої стилістики і лінгвістики на якість закону; з'ясування значення логічних елементів законодавчої техніки для забезпечення якості закону; визначення процедурних аспектів законодавчої техніки та їх впливу на якість закону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеристика законодавчої техніки та її структури забезпечує доктринальний рівень її сприйняття. Однак важливого значення має з'ясування практичного спрямування цієї категорії, що має свій вияв на рівні впливу на якість закону. Визначаючи його ми повинні акцентувати увагу на подвійному значенні якості закону – як форми права, що має документальний вияв у нормативно-правовому акті та як засобу регулювання суспільних відносин. Специфіка критеріїв якості закону як джерела права полягає у тому, що він не має кількісного виразу та може характеризуватися різною інтенсивністю прояву в конкретних законах. В цьому аспекті законодавча техніка має суто теоретичний вплив на якість закону, відображаючись у правилах та прийомах. На рівні нормативного регулювання закон починає реалізуватись і законодавча техніка отри-

мує практичний вияв, характеризуючи рівень якості діючого закону.

Серед основних вимог до якості закону важливе місце посідають ті, що стосуються їх мови. Точність, чіткість формулювань, правильність мови закону є необхідними передумовами правильності його розуміння та, відповідно, застосування. Вади мови спричиняють неоднакове застосування положень закону, відтак, мають наслідком порушення прав, зокрема принципу рівності перед законом, закріпленого Загальною декларацією прав людини. Неясність закону спричиняє підміну законодавця органами виконавчої та судової влади, які вимушені вдаватись до розширювального чи звужувального тлумачення.

Мовні вимоги до якості закону пов'язані з двома основними функціями мови закону. По-перше, вона відображає волю законодавця, об'єктивує її. По-друге, мова закону доводить згадану волю до відома учасників суспільних відносин – «користувачів» закону.

Мовні елементи структури законодавчої техніки є системою правил, прийомів і засобів, які стосуються особливостей мови при формуванні законодавчих актів. Як зазначає В. Риндюк, дані прийоми є найбільш дослідженими, переважно вони розроблені на законодавчому матеріалі та найбільш повно викладені в юридичній літературі [1, с. 104]. Таку систему, науковці пропонують називати законодавча стилістика та лінгвістика.

Включення законодавчої стилістики та лінгвістики обумовлене тим, що законодавчий акт має документарно-текстовий вияв, своєрідний мовний вираз. Фактично законодавчий акт – це письмовий твір і до нього висуваються такі ж вимоги, як і до будь-якого іншого твору письмової мови. Законодавчий акт має мовну форму і формується з дотриманням усіх загальноприйнятих на момент прийняття акту правил граматики і синтаксису. Мова законодавчих актів відповідає усім вимогам, що висуваються до загальнолітературної мови та, водночас, має ряд своїх специ-

фічних особливостей. Це зумовлюється тим, що законодавчий акт відіграє в соціальному житті особливу роль: надає юридичні права та покладає обов'язки, встановлює юридичну відповідальність, тобто є засобом регулювання суспільних відносин, засобом владного впливу на людську поведінку.

У науковій літературі стиль законодавчого акту прийнято називати по різному: діловим, офіційно-діловим, офіційно-риторичним, офіційно-документальним, нормативно-правовим або, з рештою, законодавчим стилем. На нашу думку саме право, що втілюється у законодавстві, є об'єктивною основою існування законодавчого стилю. На думку В. Риндюк законодавчий стиль має такі характерні риси: офіційність, документарність, позбавленість індивідуального характеру викладу, експресивна нейтральність, стандартність, стереотипність і формалізація, ясність, максимальна точність, по можливості економічність і повнота, зв'язність і логічна послідовність [1, с. 117]. Ми повністю погоджуємось із даним переліком ознак, хоча філологи розглядають законодавчий стиль в якості підстилю офіційно-ділового стилю.

Закон повинен бути зрозумілим – фактично так виявляється вимога ясності законодавчого стилю. З огляду на це в тексті законодавчого акта слід використовувати максимально прості та зрозумілі слова, терміни, звороти і фрази, що широко використовуються у звичайному вжитку і легко сприймаються. Досить шкідливим явищем для закону є використання складних граматичних конструкцій, складнопідрядних речень, тощо. Неясне формулювання положень закону перешкоджає його використанню та застосуванню, спричиняє безліч помилок. Разом з тим вимога ясності не передбачає заміни, наприклад, спеціальних термінів загальнозрозумілими словесними виразами, оскільки це призведе до невизначеності та розпливчастості формулювань, до втрати точності виразу думки законодавця. На нашу думку, простота та доступність мови нормативного акту

може бути досягнута, наприклад, за допомогою засобів логічного структурування тексту (за допомогою прийому використання переліку, через диференціацію норм за розділами, підрозділами, тощо).

Важливою характеристикою законодавчого стилю є точність. Ця вимога передбачає досягнення повної відповідності між ідеєю, думкою законодавця і вираженням цієї думки в законодавчому акті, виключає двозначність. З огляду на це законодавець повинен досконало володіти специфікою суспільних відносин, які він має намір врегулювати та досить ретельно віднайти необхідні формулювання та терміни для оформлення регулятивних тверджень у тексті закону.

Проте усі правознавці, що торкались цієї проблематики, пропонують віддавати перевагу точності, оскільки без неї документ втрачає визначеність, створюються умови для його суперечливого тлумачення, а отже, і для можливого зловживання. На нашу думку, даний підхід є розумним, виваженим, а в умовах сучасного українського правозастосовного простору – просто необхідним.

Законодавчому стилю притаманна економічність, стислість. По суті, це максимальна лаконічність мовних засобів. Вона досягається шляхом скорочення обсягу тексту акту, проте з огляду на дотримання вимоги його якості (в тому числі – точності). Стислості сприяють: 1) відсутність багатослівності; 2) скорочення невиправданих повторень окремих фраз; 3) використання коротких формулювань; 4) типізація (стандартність, стереотипність) формулювань [2, с. 63].

Прикладом порушення економічності закону є наявність ст. 1 Земельного кодексу України, де зазначено: «земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується. Використання власності на землю не може завдавати шкоди правам і свободам громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі», – адже відповідна норма

вже міститься у статтях 13-14 Конституції України [3].

Як приклад порушення принципу повноти законодавчого стилю можна навести ч. 4 ст. 13 Цивільного кодексу України 16.01.2003 № 435-ІУ, де зазначено, що «при здійсненні цивільних прав особа повинна додержуватися моральних засад суспільства» [4]. Зміст даної статті не має значної цінності з огляду на те, що поняття «моральні засади суспільства» є досить аморфним (адже мораль суспільства – це мораль кожного окремого члена суспільства у сукупності, тобто мораль є досить складним для застосування у юридичному просторі явищем). Ідея даної норми є досить вдалою, проте потребує хоча б мінімального уточнення, оскільки без останнього вона не має ніякої регулятивної цінності.

Наступною характеристикою юридичного стилю є зв'язність та логічна послідовність. Нормативний текст повинен бути закінченою системою, де одні норми поєднані з іншими без розриву «змістовного ланцюжку», тобто у законі заборонено, перескакування, розрив думки, лексична і змістовна абсурдність. Частини, розділи, глави і статті розташовуються в чіткій послідовності, що забезпечує логічний розвиток теми, перехід від загальних положень до більш конкретних.

За кожною з названих характеристик законодавчого стилю стоять відповідні мовні правила та прийоми. Як зазначає В. Риндюк, ці елементи систематизуються не за рисами законодавчого стилю, а за видами мовних (лексичних) засобів, які складають мовну основу тексту законодавчого акту – слова та словосполучення (терміни), речення, аббревіатури, правові символи [1, с. 121].

Слова та словосполучення є основними одиницями законодавчого тексту. Загальне правило законодавчої техніки передбачає використання у тексті законодавчих актів загальноприйнятих слів і словосполучень, що традиційно використовуються в мові. Водночас, залежно від особливостей слів та словосполучень,

у юридичній літературі описано прийоми їх використання у текстах законодавчих актів.

Вкрай важливою для правової системи є розробка закону про терміни, який повинен вирішити питання: 1) усунення багатозначного тлумачення застосованих у нормативно-правових актах термінів та понять, визначень та дефініцій; 2) точності застосування актів нормативно-правового регулювання відповідно до Конституції та законів України; 3) систематизації нормативно-правових актів, у тому числі законодавства, на основі єдиної юридичної термінології; 4) забезпечення верховенства правового закону в системі нормативно-правових актів та оптимального розподілу функцій нормативно-правового регулювання між органами державної влади; 5) реалізації принципу верховенства права в діяльності державних органів влади та посадових осіб, її наближення до вимог громадянського суспільства; б) доступності правового законодавства, зрозумілості його норм та підвищення суспільної правової свідомості.

Для уніфікації юридичної термінології необхідно, щоб при визначенні в тексті правового закону певного поняття, послідовно вживався один і той самий термін, а при визначенні різних, таких, що не збігаються між собою понять, використовувалися різні терміни. Найбільш поширеною є помилка застосування принципу єдності юридичної термінології, що полягає у вживанні синонімів при визначенні одних і тих же юридичних понять. Зовні така помилка виглядає незначним відхиленням, яке не зачіпає основної смислової відповідності та нібито збагачує стиль мови законодавця. Але необхідно зазначити, що таке уявлення неправильне, оскільки в юридичній мові практично відсутні абсолютні синоніми, а сам факт вживання синонімічних термінів може сформувати враження, що вони нібито мають різне правове значення [5, с. 270].

Терміни правового закону не повинні залишатися довільною сукупністю, вони повинні бути систематизовані в одному

документі. Для надання йому верховенства над іншими нормативно-правовими актами, законодавчий орган може прийняти закон про юридичні терміни. Терміни, внесені до такого закону, будуть об'єктивно та адекватно відображати зв'язки, що існують між юридичними поняттями, узгоджуючи їх, а не перекручуючи. Максимально чітко та небагатослівне визначення термінів у законі дасть можливість їх точного та чіткого розуміння. Крім термінів, такий закон повинен передбачати чітку процедуру позачергового внесення до нього змін та доповнень, оскільки нормативні дефініції вимагають постійного динамічного контролю. Доцільно передбачити у процедурі внесення змін до закону про юридичні терміни обов'язкову наукову експертизу, оскільки зміна визначення терміна буде надавати нового змісту всім нормативно-правовим актам, в яких цей термін вживається. Наявність визначених законом юридичних термінів забезпечить єдність застосування норм законів та інших нормативно-правових актів, реальне верховенство правового закону в їх системі [6, с. 176].

Законодавча техніка, як уже було зазначено вище, складається із декількох підсистем правил, прийомів та засобів, однією із яких є *логічна підсистема*. Як уже було зазначено вище, логічна підсистема законодавчої техніки є інструментом втіленням законів логіки мислення людей певної категорії у процесі творення нормативного масиву, тому саме завдяки їй закон, як певний регулятор суспільних відносин, стає зрозумілим адресатам його впливу, а, отже, потенційно він може бути дієвим та досягати мети прийняття. Логічна підсистема законодавчої техніки – це правила та прийоми, пов'язані з особливостями використання при виробленні законодавчих актів законів логіки, а також логічні прийоми, методи побудови законодавчих актів, що мають спеціально-юридичний характер (нормативна побудова, юридична конструкція, галузева типізація та ін.).

Як уже було зазначено вище при виробленні юридичних норм слід дотримувати

тись законів формальної логіки, основними із яких є: закон протиріччя, закон виключеного третього та закон тотожності. Закон протиріччя відображається у твердженні: судження і його заперечення не можуть бути одночасно істинними. При цьому варто звернути увагу, що у твердженнях, що складають протиріччя, має йтись про один і той самий предмет у одному і тому ж значенні. На основі закону протиріччя встановлюється правило, що при прийнятті нових положень законодавчих актів щодо відповідного предмета необхідно вносити зміни у попередні нормативно-правові акти, положення яких спрямовані на регулювання того ж предмету. Недотримання даного правила, матиме наслідком появу колізій у праві та проблем при правозастосуванні. Закон виключення третього передбачає правило про те, що із двох тверджень, що суперечать одне одному, одне є істини. При побудові законодавчих актів даний закон проявляється у тому, що із двох протилежних правових позицій можливим є використання лише однієї. Закон тотожності формулюється так: якщо судження істинне, то воно істинне. Даний закон є основою вимоги однозначності при визначенні змісту понять, термінів, суджень протягом всього тексту нормативного акту або в цілому по всьому законодавству. Досить часто дане правило нехтується у зв'язку із існуванням галузевих потреб законодавства. Такий прийом законодавчої техніки як повторюваність логічної одиниці дозволяє уникнути цього проблемного стану.

Логічна єдність та логічна послідовність є важливими вимогами, що забезпечуються засобами законодавчої техніки. Логічна єдність законодавчого акту передбачає єдиний предмет правового регулювання даного акту, зумовлює єдиний та цілісний характер його функціонального призначення. Визначеність предмета правового регулювання є кращою гарантією логічної єдності, внутрішньої системності нормативно-правового акту, оскільки зумовлює єдиний і цілісний характер його функціонального призначення. Тому ця вимога

забезпечується прийомом законодавчої техніки: один законодавчий акт – один предмет правового регулювання. Вимога логічної послідовності законодавчого акту передбачає вираження всіх правових положень, що містяться в ньому, в визначеній послідовності та взаємозв'язку між собою [7, с. 171]. Для забезпечення цієї вимоги використовують такі прийоми: спочатку формулюють регулятивні положення, а потім – охоронні, спочатку – загальні положення, а потім – спеціальні та винятки та інші; спочатку прості для сприйняття положення, а потім складні; спочатку важливі положення, а потім – другорядні.

Важливою частиною закону є прикінцеві та перехідні положення. Це зумовлено тим, що неможливо одночасно перейти до нового правопорядку, що встановлюється новоприйнятим законом Тому, враховуючи правовідносини, що склалися, слід створити додаткові умови для реалізації положень прийнятого закону. З цією метою законодавець і включає до перехідних положень закону приписи, які врегульовують перехід від правовідносин, що склалися, до нових [8, с. 36]. Перехідні положення поєднують усі правила, що визначають застосування законодавчого акту у часі або щодо закону, який він має змінити собою (старого закону), або ж щодо існуючої ситуації, яка ще не має подібного регламентування. Перехідні положення є тимчасовими. Використання додатків – це прийом законодавчої техніки, який полягає у винесенні в кінець тексту переліку елементів, включення яких до складу самого тексту ускладнило б його читання та розуміння. Якщо в законі слід навести переліки (осіб, органів, робіт тощо), таблиці, графіки, карти, зразки документів, бланків, схем, то вони, як правило, містяться у додатку. Посилання на наявність додатків має міститись безпосередньо у тексті законодавчого акту. Додатки нумеруються послідовно арабськими цифрами; услід за їх назвою йде нагадування, про те, якому положенню закону вони відповідають. Додаток має

таку саму юридичну силу, що й кожна із статей закону. Також частиною структури реквізити законодавчого акту – відповідні «прив'язки» законодавчого акту до місця, часу, суб'єктів тощо, якими є назва закону, дата прийняття, підпис Президента України, реєстраційний номер тощо.

Процедурна підсистема законодавчої техніки є частиною законодавчої техніки та являє собою набір вимог процедурного характеру (в тому числі й нормативно встановлених), виконання яких матиме наслідком втілення в життя законодавчої ідеї, оформленої у процесі законотворення у проект закону, шляхом надання останньому статусу закону. На нашу думку, законодавчий процес у прив'язці його до законодавчої техніки варто розглядати розширено. Загалом з огляду на це ми розглядаємо його як такий, що складається із двох етапів: етапу підготовки проекту як тексту та етапу його імплементації. Вимоги, прийоми та засоби мовної та логічної підсистем законодавчої техніки у більшій мірі використовуються на першому етапі, коли безпосередньо ідея нормативного регулювання втілюється у тексті законопроекту, проте це не означає що другому етапу не притаманне використання всіх можливих елементів законодавчої техніки. Перший етап не має чітко встановлених процедурних правил, таким чином кожна зацікавлена особа сама обирає процедуру, по якій буде створюватись проект [9, с. 31]. Етап імплементації навпаки є чітко нормативно врегульованим, зокрема, у Конституції України та у Регламенті Верховної ради України. Даний етап має певний порядок, що також можна поділити на підетапи: внесення законопроекту на розгляд Верховної Ради України у порядку реалізації права законодавчої ініціативи, попередній розгляд законопроекту в комітетах Верховної Ради, розгляд і прийняття законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради, підписання й оприлюднення закону.

Процедурна підсистема законодавчої техніки є частиною законодавчої техніки та являє собою набір вимог, що стосуються процесу прийняття та введення

в дію законів України [10, с. 153]. Загалом процедурна підсистема охоплює не тільки законодавчий процес, а і процес розробки проектів законів. Дана підсистема є важливою частиною законодавчої техніки, оскільки недотримання її правил, які здебільшого закріплені нормативно, призводить до неприйняття закону, що спричиняє недосягнення мети нормативного регулювання суспільних відносин, особливо, коли це необхідно.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Функціональне призначення законодавчої техніки обумовлюється її систематичним і планомірним впливом на законодавчу діяльність, коли за допомогою юридичної техніки вдається юридично коректно і детально формувати нормативне «полотно» майбутнього закону, не допускати і виправляти законодавчі помилки, впливом на правозастосовну діяльність, що сприяє правильному розумінню законів і правових норм, правильному їх застосуванню як основи для видання підзаконних актів, для здійснення юридичних дій, для забезпечення правового захисту громадян і юридичних осіб; забезпеченням міжнародного обміну інформацією з метою зближення національних законодавств; забезпеченням наукової основи правотворчості і правозастосування.

В якості елементів законодавчої техніки виокремлено пізнавальну, нормативну структурування закону, мову закону, сти-

лістику, засоби документального оформлення законопроекту, дотримання процедурних правил підготовки законопроекту, дотримання процедурних правил підготовки законопроекту.

Характерними особливостями законодавчого стилю є офіційність, документарність, відсутність емоційного забарвлення, стандартність, стереотипність, формалізація, зрозумілість, точність, стислість, економичність, логічна послідовність.

Законодавча техніка складається із декількох підсистем, правил, прийомів та засобів, однією із яких логічна підсистема. Логічна підсистема законодавчої техніки є інструментом втілення законів логіки мислення людей певної категорії у процесі творення нормативного масиву, тому саме завдяки їй закон, як певний регулятор суспільних відносин стає адресатам його впливу, а, отже, потенційно він може бути дієвим та досягати мети прийняття.

Процедурна підсистема законодавчої техніки є її частиною та являє собою набір вимог, що стосується процесу прийняття та введення в дію законів України. Загалом процедурна підсистема охоплює не тільки законодавчий процес, а і процес розробки проектів законів. Дана підсистема є важливою системою законодавчої техніки, оскільки недотримання її правил, які здебільшого закріплені нормативно, призводить до неприйняття закону, що не забезпечує досягнення мети нормативного регулювання суспільних відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Риндюк В.І. Проблеми законодавчої техніки в Україні: теорія та практика: Монографія / Відп. ред. Ющик О.І. К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. – 272 с.
2. До питання мови юридичного закону та її вплив на правову культуру суспільства // А.І. Паньков, С.П. Кравченко // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. пр. Одеської державної академії. Одеса, 1998. 115 с.
3. Земельний Кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст. 27) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Цивільний Кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Косович В.М. Удосконалення нормативно-правових актів України: техніко-технологічні аспекти: монографія, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. 566 с.

6. Мельник А.А. Термінологія правового закону – важливий аспект законодавчого регулювання. Проблеми законодавчого регулювання порядку розробки та прийняття нормативно-правових актів: тез. доп. учасн. III Міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2017. С. 174–177.

7. Буткевич В. Якість закону і питання ефективності застосування рішень Європейського суду з прав людини судами України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/artikle-1099.html>

8. Демків Р. Якість закону – необхідна умова дії норм права // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2017. № 1. С. 34–40.

9. Теплюк М.О. Введення закону в дію: теоретико-правові проблеми законодавчого регулювання: автореф. дис. д-ра. юрид. наук: 12.00.01. К., 2014. 40 с.

10. Снігур І.Й. Типові помилки розробників законопроектів / І.Й. Снігур // Держава і право. – 2009. – Вип. 46. – С. 150–155.

REFERENCES:

1. Ryndiuk, V.I (2012). Problemy zakonodavchoi tekhniki v Ukraini: teoriia ta praktyka [Problemy zakonativnoi tekhniki v Ukraini: teoriia ta praktyka]. (Yushchuk, O.I. Eds.). K.: Vyd-vo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].

2. Pankov, A.I., & Kravchenko, S.P. (1998). Do pytannia movy yurydychnoho zakonu ta yii vplyv na pravovu kulturu suspilstva [To the Question of the Language of Legal Law and Its Influence on the Legal Culture of Society]. *Aktualni problemy derzhavy i prava: Zb. nauk. pr. Odeskoi derzhavnoi akademii*. Odesa. [in Ukrainian].

3. Zemelnyi Kodeks Ukrainy (2002). [Land Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*, 3–4, p. 27. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].

4. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy. (2003). [Civil Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*, 40–44, p. 356. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

5. Kosovych, V.M. (2015). *Udoskonalennia normatyvno-pravovykh aktiv Ukrainy: tekhniko-tekhnologichni aspekty [Improvement of normative legal acts of Ukraine: technical and technological aspects]*. Lviv. nats. un-t im. I. Franka. Lviv : Vyd-vo Lvivskoi politekhniki, 2015. 566 s. [in Ukrainian].

6. Melnyk, A.A. (2017). Terminolohiia pravovoho zakonu – vazhlyvyi aspekt zakonodavchoho rehuliuвання [Terminology of Legal Law – Important Aspect of Legislative Regulation]. *Problemy zakonodavchoho rehuliuвання poriadku rozrobky ta pryiniattia normatyvno-pravovykh aktiv: tez. dop. uchasn. III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kharkiv, 2017. S. 174–177. [in Ukrainian].

7. Butkevych, V. Yakist zakonu i pytannia efektyvnosti zastosuvannia rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny sudamy Ukrainy ["Quality of Law and Issues of Efficiency of Application of Decisions of the European Court of Human Rights by the Courts of Ukraine"]. Retrieved from: <http://www.info-prensa.com/artikle-1099.html>. [in Ukrainian].

8. Demkiv, R. (2017). Yakist zakonu – neobkhidna umova dii norm prava [Quality of the law is a necessary condition for the action of the norms of law]. *Naukovyi vis-nyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriia yurydychna*. 1. S. 34–40. [in Ukrainian].

9. Tepluk, M.O. (2014). Vvedennia zakonu v diiu: teoretyko-pravovi problemy zakonodavchoho rehuliuвання [Introduction of the Law into Action: Theoretical and Legal Problems of Legislative Regulation]. *Extended abstract of doctor's thesis*. K., 2014. 40 s. [in Ukrainian].

10. Snihur, I.I. (2009). Typovi pomylyky rozrobnykiv [Typical mistakes of developers of draft laws]. *Derzhava i pravo*, 46. S. 150–155. [in Ukrainian].